

VAPAA-AJATTELIJA
PETRI KARISMA
HALUAA VALTION
KATKAISEVAN
KAIKKI KYTKÖKSET
USKONNOLLISUUTEEN.

TEKSTI JORMA HAVULA
KUVA OSSI AHOLA

NEUTRAALI SUOMI

Vapaa-ajattelijoiden liittoon vuoden päivät luotsannut tamperelainen **Petri Karisma**, 45, haluaa Suomesta tunnustuksettoman valtion.

– Sellaisessa maassa kaikilla vakaumuksilla on yhdenvertainen asema. Ranskassa se on oivallettu jo ajoja sitten. Siellä on oikein lakiin kirjoitettu, että ”valtio kuuluu kaikille”.

Juhlallisten lauseiden taakse kätkeytyy ajatus, ettei mikään taho saa omia valtiota.

– Yleensä joku uskonnollinen tai poliittinen taho pyrkii sen tekemään. Esimerkiksi islamilaisissa maissa kaikkien ihmisten on alistuttava uskonnon mukaiseen sharia-lakiin, oli sitten muslimi tai ei ja uskoi siihen tai ei.

TUNNUSTUKSETTOMUUS EI toteudu myöskään Suomessa. Evankelisluterilaisella kirkolla, ortodokseilla ja muutamalla muulla kirkokunnalla on valtion sisällä erityisasema ja sen myötä erityisoikeuksia, kuten verotusoikeus ja vihkimisoikeus.

Vapaa-ajattelijat haluavat kirkon ja valtion irti toisistaan.

– Valtion pitää olla uskonnollisesti ja poliittisesti täysin neutraali. Esimerkiksi pariskuntien vihkiminen pitäisi tapahtua maistraatissa kaikille samoilla säännöillä. Sen jälkeen jokainen pari saisi hakea siunauksen omalta kirkkokunnaltaan. En ymmärrä, miten vihkimisoikeuden ottaminen valtiolle olisi uskonnollista pois.

NEUTRAALIUDEN VAATIMUS kasvaa Suomessa sitä mukaa kuin maa muuttuu monikulttuurisemmaksi ja kirkon jäsenmäärä vähenee.

Suomessa on Karisman mukaan jo miljoonia ihmistä, joilla ei ole välttämättä mitään uskonnollista vakaumusta tai joiden vakaumus on jokin muu kuin kristinusko. Silti esimerkiksi kouluissa edelleen opetetaan uskontoa, ja kristinuskon tunnuksiin törmää julkisissa tiloissa ja tilaisuuksissa.

– Joku *Suuvirren* laulaminen keväjuhlassa on sinänsä mitättömän pieni asia mutta hyvä osoitus tilanteesta, jossa jokin taho on ominen itselleen oikeuden tuoda asiaansa esille ja muiden on vain pakko hyväksyä se. Kysymys on kuitenkin julkisessa tilassa tapahtuvasta julkisesta tilaisuudesta, jossa kaikille pitäisi soida hyvä olo.

SUVIVIRREN LAULAMISTA perustellaan monesti sillä, että se on osa suomalaista kulttuuriperinnettä.

Karismaa virsi ei henkilökohtaisesti hetkauta, ja hän voi sen aivan hyvin hyväksyä.

– Meillä alkaa kuitenkin olla paljon kouluja, joissa on suuri joukko maahanmuuttajia. Eikä heillä ole oikeus tuoda esiin omaa kulttuuriperinnettään? Apulaisoikeuskanslerikin on todennut, ettei perinteen varjolla voi kumota ihmisen perusoikeuksia, kuten uskonnonvapautta.

Kaikkilla on tuki oikeus kieltäytyä uskonnollisista tilaisuuksista omantunnon syistä, mutta se taas tuo uuden ongelman. Kieltäytyjä joutuu paljastamaan vakaumuksensa.

– Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on todennut, ettei kenenkään tarvitse paljastaa omaa vakaumustaan. Uskonvakaumus on hyvin henkilökohtainen asia, ja sen paljastamiseen suhtaudutaan meillä aivan liian löyhästi. Meillä lapsi joutuu ilmaisemaan vakaumuksensa koulussa.

KESKUSTELUA tunnustuksettomasta Suomesta ei pahemmin käydä, ja se hämmästyttää Karismaa.

– Joskus olen miettinyt, eikö tästä voida puhua muuten kuin netin Eroa kirkosta -palvelun välityksellä. Monet kansanedustajat eivät suostu puhumaan aiheesta, koska he kokevat sen vaaralliseksi.

Karisman mukaan tilannetta voi verrata siihen, kuinka harva oli 1970-luvulla halukas keskustelemaan homojen oikeuksista, tai kuinka moni vielä 1950-luvulla naureskeli ympäristöasioille.

Kirkon ja valtion erottaminen ja yhdenvertaisuuteen siirtyminen on suuri kokonaisuus, mutta siirto voi tapahtua Karisman mukaan nopeastikin.

– Parisuhdelakikin tuli lopulta nopeasti, kun se vain kypsyi tarpeeksi. Tätäkin asiaa täytyy vain pitää esillä. Se vaatii välillä retoriikkaa ja maalailua. Toinen tie on sitten se, että kirkon jäsenmäärä putoaa niin pieneksi, ettei sillä yhteisönä ole enää suurta poliittista painoarvoa.

VAPAA-AJATTELIJOILLA ei ole yhteistä kantaa ateismiin, mutta käytännössä tuskin kukaan heistä usko jumalaa.

– Itse en yhtään pidä sanasta ateisti. Filosofisessa mielessä olen ateisti, koska minulle riit-

tää reaalia maailma ja tieteellinen maailmankuva, Karisma sanoo.

Tunnustuksettomuudesta puhuessaan hän pyrkii koko ajan välttämään kirkon kritisoimista ja asetelmaa, jossa ateistien nähtäisiin tunnustettomuuspuheillaan vain lyövän uskontoa.

– Ei tässä olla matkassa vihamentaliteetilla. Koetamme tuoda esiin aivan uudenlaista yhteiskunta-ajatusta. Tunnustuksettomuus on enemmän poliittinen kuin uskonnollinen ohjelma. Tämän pitäisi olla niin järkävä asia, että jopa perusluterilainen kirkon työntekijä pitäisi sitä fiksunä juttuna. ■

Tapakristitty lapsuus

Petri Karisma syntyi Ruotsissa, ja hänen vanhempansa olivat kirkon jäseniä.

– Olimme oikein tapakristitty perhe. Meillä ei ollut kotona mitään uskonnollisuutta. Äiti otti vihkirammatun kerran vuodessa hyllystä pyyhkiäkseen siitä pölyt. Äiti elää ja on eronnut kirkosta, myös isä erosi kirkosta vähän ennen kuolemaansa. Minulla on sisar, joka asuu Helsingissä.

Karisma kävi rippikoulun Suomessa, mutta hänelle oli koko ajan selvää, että hän eroaa kirkosta heti kun voi. Nykyään hän asuu Tampereella yhdessä avioavaimensa kanssa. Heillä ei ole lapsia. Koulutukseltaan Karisma on diplomi-insinööri ja työskentelee opettajana ammattikoulussa. ■

Väitteitä ja vastauksia

Valtio ja kirkko täytyy pitää yhdessä ja uskonto tällä tavoin valtion kontrollissa, koska muuten uskonnolliset ääriliikkeet ottavat vallan.

– Ei ole mitään todisteita, että noin voisi käydä, ja vaikka olisikin, riski kannattaisi mielestäni ottaa. Sitä paitsi väite sisältää ajatuksen, että uskonnossa on jotakin peruuttamattomasti pahaa, jota pitää pyrkiä välttämään.

Uskonto opettaa ihmisille moraalilla.

– Vanha väite, ei pidä paikkaansa. Jo kirkkoisissa Augustinus totesi jo 300-luvulla, ettei uskonto petaa moraalilla. Esimerkiksi lähimmäisenrakkaus on ikivanha asia, joka löytyy Kreikan filosofista sekä monista Aasian kulttuureista. Ei se ole vain kristinuskon juttu. Lisäksi ihminen on geneettisesti pohjaltaan säyseä laumaeläin, joka on oppinut, että on järkevämpää tehdä yhteistyötä kuin öykkäroidä. Ei moraalilla ole niin mystinen asia. Se tulee meille laajittu-pillisestä käyttäytymisestä.

Suomalaiset ovat maallistuneita.

– Suomalaiset ovat törkeän maallistuneita!

Ateisti ei usko mihinkään.

– Ihminen arvostaa erilaisia asioita ja merkityksiä, mutta uskonto on vain yksi tapa luoda niitä. Kyllä ateistikin voi kokea olevansa osa jotakin suurempaa, mutta siihen ei välttämättä tarvita uskontoa. Eikä ateisti tai uskonnon ole sen kylmempi ihminen kuin kukaan muukaan. Usein myös esimerkiksi kuvitellaan, että uskonnottomat olisivat kauhean moraalittomia. ■

TERVEYS

Idässä könkätään kivuliaasti, lännessä kirmaillaan iloisesti

Itä- ja Länsi-Suomen välillä on selvä terveyseroja *Sunnuntai-suomalaisen* ilmestymisalueella, kertoo Terveys 2011 -tutkimus.

Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan ja Keski-Suomen sairaanhoitopiirit kuuluvat KYSin terveydenhoidon vastuualueeseen, joka on maan heikoin monella terveyden ja hyvinvoinnin mittarilla.

Päijät-Hämeen, Vaasan ja Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirit kuuluvat TAYSin alueeseen, joka edustaa maan keskitasoa tai poikkeaa siitä edukseen.

PITKÄAIKAISSAIRAUKSIA raportoitiin eniten KYSin alueelta. Itäsuomalaisilla naisilla on pysyviä vammoja, kyykistymisvaikeuksia ja diabetesta useammin kuin maassa keskimäärin.

Itäsuomalaiset miehet arvioivat työkykynsä huonoimmaksi koko maassa.

Myös puolen kilometrin kävelystä vaikeuksista selviytyvien miesten osuus oli maan pienin.

Lännessä on vähiten sellaisia miehiä, jotka eivät harrasta liikuntaa. Siellä myös miehet oireilevat psykikisistä kaikkein vähiten. Lännen naisilla on puolestaan vähiten diabetesta.

TERVEYS 2011 -tutkimus toteutetaan joka kymmenes vuosi, ja siihen kuuluu terveystarkastuksia, haastatteluita ja kyselyjä.

Tulokset myötäilevät stereotyyppioita idän ja lännen kulttuurieroista mutta myös pitkä tutkimushistoriaa aina Pohjois-Karjala-projektista lähtien.

THL:n tutkimusprofessorin **Sakari Karvosen** mukaan alueellisille terveyseroille on monta selittävää tekijää.

– Erojen syitä on tutkittu monen teorian kautta alkaen geneettisistä eroista. Pohjois-Karjala-projektin taustalla olivat elintapakysymykset. Kaikella on osansa

Pohjoissuomalaiset ovat raittiita mutta hampaattomia.

näissä eroissa, myös elinoloilla ja terveyspalvelujärjestelmällä, Karvonen sanoo.

PERINTEISESTI alueelliset terveyserot ovat noudattaneet Pähkinäsaaren rauhahan rajaa, eli terveimmät ihmiset löytyvät Etelä- ja Lounais-Suomesta ja sairaimmat idästä ja pohjoisesta.

Myös tuoreessa tutkimuksessa Etelä-Suomessa HYKSin vastuualueella elävät olivat kokonaisuutena terveimpiä.

Pohjois-Suomen kattavalla OYSin alueella asuvat ovat muita raittiimpia mutta hampaattomuus on muuta Suomea yleisempää.

Karvosen mukaan alueellisia eroja selittää myös terveyspalvelujen huonompi saatavuus etenkin maaseutuvoittoisella KYS-alueella.

ELINYPÄRISTÖSELITTÄÄ joitakin alueellisia eroja. Esimerkiksi KYS-alueen harvoja valopilkkuja oli naisten muuta maa-

ta parempi puristusvoima – mahdollisesti jääne maaseutumaisemmista elintavoista.

– Voi ajatella, että maaseudulla eläminen on kuluttavaa tai ainakin kolotuksia ja vaivoja huomaa helpommin kuin kaupungissa, missä arki on pikkuisen helpompaa, Karvonen sanoo.

Kaupungistuneilla alueilla on enemmän urbaaniin elämäntapaan liittyviä ongelmia, kuten suurta alkoholin kulutusta. Toisaalta vaikkapa kasvisten syönti yhdistyy kaupunkimaiseen elämään.

Maaseutumaisilla alueilla ravitsemus on yhä epäterveellisempää. Pohjoisessa kasvissyönnön oli Itä-Suomeakin nuikempaa. – Voi ajatella, että tässä on vielä sitä ”Pohjois-Karjalan” pitkä historiaa näkyvässä, Karvonen arvioi.

TERVEYSEROISTA uutisoidaan näyttävästi, mutta ainakin alueelliset erot ovat pienentyneet.

– Suunta on ollut tasoitumaan päin sitä mukaa kuin väestö noin muutenkin tasoituu, koulutusryhmien väliset erot pienenevät ja elämäntavat samankaltaistuvat, Karvonen sanoo.

Muiden terveyserojen osalta muutoksen suunta jää jatkokutkimusten varaan, mutta ainakaan *Terveys 2011* ei osoita erojen repeämistä.

Terveyseroja on yhä muun muassa koulutustason mukaan, mutta käytännössä kaikkien ihmisryhmien absoluuttinen terveys on parantunut.

Ainoastaan 30–44-vuotiaiden ikäryhmässä ei ole tapahtunut kovin isoa muutosta.

– Tuloksissa on paljon positiivista. Esimerkiksi elämäntapa ei vaihtelee alueittain. Sydäninfarktit olivat Pohjois-Karjala-projektin päämoottoreita. Enää sydäninfarktin kokeneiden määrä ei vaihtelee alueittain.

■ **Sami Vainio**